

Zuidwesterheem

jaargang 34
nummer 109

Informatiebuletin van de
AWN - Nederlandse Archeologievereniging -
afdeling Zeeland & West-Brabant

juni 2022

INHOUD:

Het Slot te Baarland	03
Beknopte historische gegevens over het Slot te Baarland	18
Wat zagen de ogen van Bas?	21
Regionieuws januari t/m juni 2022	31
Aanlevering kopij	33
Rondom Slot Haamstede	35
Herontwerp website	38
Colofon	39

Foto omslag: Niek Beeke. ("Zigeunermeisje", Zeugma Mozaik Müzesi, Gaziantep, Turkije, 2022)

Foto hieronder: Niek Beeke (Nemrut Dağı, East terrace: Throne platform, Adıyaman, Turkije, 2022)

Het Slot te Baarland

INLEIDING

Het staat me nog helder voor de geest al is het vele jaren geleden: het bezoek aan het gerestaureerde Slot te Baarland.

Dicky de Koning - wie anders - had met de toenmalige eigenaar, de heer Steketee, geregeld dat de AWN-Zeeland een bezoek mocht brengen aan het kasteeltje. We werden hartelijk ontvangen door het echtpaar Steketee in de prachtige middeleeuws aandoende woonruimte en kregen, behalve koffie en een traktatie, een rondleiding in het gebouw door de enthousiaste eigenaar. Overal stonden archeologische voorwerpen, voornamelijk keramiek: potten, kruiken, bakpannen, borden, een spreuwenpot, glazen flessen, enz. De eigenaar was overduidelijk een enthousiast liefhebber van archeologische objecten!

Ik wist dat het slot gerestaureerd was door de heer Arjen Feenstra uit Vlissingen, die, voor zover ik me kan herinneren, in de jaren 60 van de vorige eeuw ook AWN-lid was. Helaas kon ik het niet terugvinden in de administratie van de afdeling Zeeland omdat het oude archief een paar jaar geleden is opgeschoond en de ledenlijsten uit die tijd er niet meer zijn.

Dit jaar kreeg ik een boek* in handen, geschreven door de dochter van de

heer Feenstra, over wat haar vader allemaal aan restauratiewerk heeft gedaan.

Het koetshuis van het Slot te Baarland was zijn eerste grote project. Na Baarland zette hij zich op eigen initiatief in voor het behoud en de restauratie van tot afbraak gedoemde oude panden in de binnenstad van Vlissingen. Tijdens stadswandelingen worden de deelnemers door de gidsen nog altijd gewezen op deze fraai gerestaureerde panden.

De heer Feenstra is inmiddels 91 jaar. Het college van B & W uit Vlissingen heeft hem op 10 februari van dit jaar een eervolle onderscheiding - de Zilveren Fles - toegekend vanwege het behoud en herstel van vele oude panden (minstens 15) in de stad. In de jaren 70 was hij ook actief als lid van de Stichting Stadsherstel, lid van de commissie van advies voor de monumenten en ook van de commissie van advies en bijstand voor de oudheidkundige verzameling van het Stedelijk Museum.

Hierna leest u het verhaal van de restauratie van het Slot te Baarland, opgetekend door dochter Joke Feenstra tijdens de coronacrisis na vele uren praten, herinneringen ophalen en nagenieten van alles wat haar vader heeft verricht, wat zijn visie was en hoe hij het ondanks scepsis en tegenwerking volhield.

De redactie van Zuidwesterheem vond dit bijzondere verhaal van een oud-AWN'er over de restauratie van

het Slot te Baarland de moeite waard om in ons blad op te nemen.

Onze grote dank gaat uit naar Joke Feenstra voor haar bereidwilligheid de tekst over het Slot te Baarland uit haar boek “De Monumentenredder” te mogen gebruiken en natuurlijk ook naar haar vader Arjen, die op zijn eigen bescheiden manier een grote rol heeft gespeeld in het behoud en de restauratie van oude monumenten.

Leida Goldschmitz

* De Monumentenredder. Het werkzame leven van Arjen Feenstra gezien door de ogen van zijn dochter Joke Feenstra. Nijmegen 2021.

Onderstaande foto's zijn afkomstig uit het privé-archief van Arjen Feenstra.

.....

Mijn ouders reden op zondag graag een rondje over Walcheren in de witte BMW die ze toen hadden, mijn vader achter het stuur, mijn moeder ernaast en drie blonde koppies achterin. Als de rit ons ging vervelen, zette mijn moeder een lied in. ‘We gaan nog niet naar huis’, ‘Een potje met vet’ of als ze er echt zin in had: ‘Eens op een avond door weer en wind’.

Op een van deze weekendritjes raakten we verzeild in Zuid-Beveland. We reden door de hoofdstraat van het dorp Baarland, in de zak van Zuid-Beveland, toen mijn vader vanuit zijn ooghoeken een bijzondere gevel zag.

Die wilde hij beter bekijken. Hij stopte, reed terug, parkeerde de auto en ging samen met mijn moeder op onderzoek uit. De entree was aan de Slotstraat, pal naast de Sint Maartenskerk, een rechthoekig kerkgebouw uit de 15e eeuw met een grote vierkante toren. Aan de andere kant van de entree was een bakkerij. Ze liepen de oprijlaan op en waren direct gebiologeerd door wat ze daar zagen: een vrijstaand pand met een klokgevel, omgeven door een deels dichtbegroeide gracht. Het geheel maakte een verwarloosde indruk. Eromheen lag landbouwgrond, waar graan en mais werd verbouwd.

Het Slot te Baarland en de Sint Maartenskerk in 1965.

Mijn ouders wilden meer weten over dit object. Daarom stapte mijn moeder binnen bij bakker Felius, in de Slotstraat. De bakkersvrouw werd uitgebreid bevroegd. "Dat soort dingen kon je moeder goed, hè?" zei mijn vader vrolijk tijdens een van onze gesprekken. Door mijn moeders nieuwsgierige onbevangingen zaten ze al snel in de huiskamer bij Ka Pompoene, die het gebouw beheerde. De klokgevel bleek een onderdeel van het Slot te Baarland - of beter gezegd: van de restanten ervan. Alleen het voormalig koetshuis stond nog overeind. Vrouw Pompoene woonde in het vrijstaande boerenhuisje erachter. De belangstelling van mijn ouders voor het gebouw stelde zij niet op prijs. Zelfs de vrolijke charme van mijn moeder werkte niet. Pas toen Ben Foekens, een joviale Philips-vertegenwoordiger met wie mijn ouders bevriend waren, bij haar langsging, ontdooid Ka. Ze ging uiteindelijk toch akkoord met de verkoop van het slot. De overdracht vond plaats in 1965.

Ka Pompoene in gesprek met mijn vader.

Het koetshuis in Baarland, wat bij ons thuis algauw tot 'Het Slot' werd gedoopt, werd toen mijn ouders het kochten, gehuurd door een echtpaar met twee kinderen. Met hun toestemming mocht mijn vader alvast wat graven op het terrein. Zo kon hij direct beginnen met het zoeken naar restanten van het oorspronkelijke Slot te Baarland. En ja hoor, samen met zijn oudste broer Meindert, die uit Friesland overgekomen was om dit avontuur mee te maken, vonden zij de originele fundamenten van de oude kasteelmuren, inclusief torens. Mijn vader vertelt over die beginperiode:

"Toen we het Slot kochten, was het nog bewoond. De huurders hadden niet veel zin om te verhuizen, maar ik heb de huur opgezegd, anders kon het niet gerestaureerd worden. Het duurde natuurlijk een tijdje voordat ze vertrokken. Met toestemming mocht ik in de tussentijd alvast bouwstenen op het terrein storten, Zeeuwse moppen. Die had ik gevonden bij sloper De Witte uit Westkapelle. Hij kwam ze met een grote vrachtwagen brengen. De wagen reed achteruit over de toen nog aanwezige dam - de brug was er nog niet - naar de beoogde plek, totdat ie - bam! - met een klap in een gat zakte. Wat bleek: het achterwiel was door het deksel van een beerput gezakt. Nadat we van de schrik waren gekomen, besloten we dat de stenen dan maar ter plekke gelost moesten worden, tussen de fruitboompjes van de familie die er woonde, zodat de vrachtauto lichter zou zijn. Gelukkig trok de wagen zichzelf daarna uit het

gat en kon deze het erf verlaten. Maar voordat het zover was, kwam de bewoner thuis. Hij aanschouwde de ravage die we hadden aangericht en barstte los in woede. Ik heb nog nooit iemand zó kwaad zien worden. Hij

rende naar binnen om een stok te halen en kwam briesend en schreeuwend naar buiten. Hij was niet te kalmeren. We zijn toen afgedropen en hebben met de rest van het werk moeten wachten tot de huurder verhuisd was.”

RESTAURATIE

Om meer te weten te komen over het oorspronkelijke slot was mijn vader op zoek gegaan naar oude prenten en andere documentatie. Monumentenzorg en architect Van Beveren uit Veere werden geraadpleegd om een plan te maken voor een grootscheepse restauratie. Mijn ouders besteedden ieder vrij uurtje aan dit project en ze

werkten zes jaar stug door om van dit verwaarloosde koetshuis met een gracht er omheen een romantisch kasteeltje te maken.

Ik was twee jaar toen ze het kochten, dus ik herinner me niets van die eerste jaren. Voor mij was het een normale gang van zaken dat mijn moeder op vrijdagavond de auto inlaadde met alles wat een gezin in een weekend

nodig heeft en dat we vol goede zin in een half uur naar Baarland reden. We brachten hier vele weekenden en vakantieperiodes door.

“Mijn ouders waren áltijd aan het werk”, klaagde ik later wel eens tegen mijn vriendinnen, maar volgens mijn vader lag het werk op zondag stil. Dan moesten we naar de kerk en verplicht rust houden. We waren gereformeerd opgevoed, dat betekende: zondag rustdag. En naar de kerk. Wij gingen jammer genoeg niet naar de kerk waar we op uitkeken, maar naar de gereformeerde.

Dat was een sober en streng gebouw uit begin twintigste eeuw. Met gepoetste schoenen en in onze zondagse kleren liepen we dan met het hele gezin over het dorp naar de kerk.

Vreemd om te bedenken dat er nu een restaurant is gevestigd in de kerk die wij bezochten.

Het Slot lag zoals gezegd achter de protestantse Sint-Maartenskerk. Dat was een imposante kerk met een leistenen dak. Uit de vijftiende-eeuwse vierkante toren klonk elk half uur de klok. Als het etenstijd was, om twaalf uur 's middags en zes uur 's avonds, beierde hij langer, ten teken dat het etenstijd was. Een warm geluid, dat verbonden is met herinneringen aan een mooie tijd.

Tegenwoordig denk ik vaak: waar haalden ze de energie en de moed vandaan om ieder vrij uurtje te steken in een bouwproject als het slot in Baarland.

In het begin sliepen we in een caravan op het terrein, met het hele gezin.

Aannemer Koole uit Baarland werd in de arm genomen voor hulp bij de restauratie van het koetshuis. Twee van de vier gevels moesten in het geheel opnieuw worden opgemetseld. Daarvoor moesten alle IJsselsteentjes voor hergebruik afgebikt worden. Ik herinner me dat mijn moeder daar dagen achtereen mee bezig was. Ze was er goed in en ze had er veel plezier in. Op aanraden van architect Van Beveren werden de negentiende-eeuwse ramen vervangen door achttiende-eeuwse.

Toen het koetshuis klaar was, trokken we daarin. Mijn ouders richtten het in met tweedehands meubels. Ik herinner me eenvoudige voorzieningen en meubels op planken vloeren.

ONS EIGEN KLOKJE

Er kwam ook een torentje met een koperen klok op het dak. Als het koffie- of theetijd was, mocht ik die soms luiden - als mijn zussen me niet voor waren. Dat kon door aan het touw te trekken dat van het dak langs de gevel naar beneden liep.

BLUNDER

De kasteelmuren, de ronde en vierkante torens, de brugdelen en gemetselde poort werden opgetrokken op de teruggevonden funderingen. M'n vader nam een vakman in de arm, metselaar Johannes de Leeuw die met

veel plezier aan dit bijzondere project werkte maar ook wel eens blunderde. Op een Pinkstermaandag hadden Johannes en mijn vader de hele dag gewerkt aan het metselen van de oostmuur. Die moest ietsje hellen, in dezelfde hoek als de zijgevel van het huis. Het was een vochtige, ietwat mistige dag. Toen Johannes de laatste steen van die dag erop legde, viel het hele bouwwerk om! Dat was zuur. Nu moesten ze in alle haast het cement weer van de stenen zien te halen, alle troep opruimen en de volgende dag opnieuw beginnen. Overigens heeft Johannes prachtig werk afgeleverd, nu vijftig jaar later, staat alles nog steeds als een huis.

Mijn moeder heeft dit verhaal vaak verteld, met een lach in haar stem, dat wel. Want mijn ouders waren ras-optimisten. Iedereen in de familie verklaarde hen voor gek: zo'n groot project terwijl ze zo'n drukke zaak hadden en een gezin met drie, later vier, kinderen.

Arjen Feenstra:

“Er werden soms onorthodoxe methoden in het restauratieproces gebruikt: Allereerst heb ik de gracht gedeeltelijk leeg laten lopen, door een geul met buizensysteem aan te leggen naar de dichtstbijzijnde sloot. Daarna konden we gaan graven aan de grachtkanten, op het binnenterrein, op zoek naar de oude muren. Toen de fundamenten van de ommuring waren gevonden en blootgelegd en waren verstevigd met beton, konden we de muren opmetselen. Je weet, die zijn zes-tig centimeter breed, dus het leek mij het beste om twee halfsteensmuren te

maken, met een ruimte ertussen, die we wilden opvullen met een mengsel van puin en mortel. Dat vergde echter veel materiaal. In die tijd gebruikte de gemeente Vlissingen ijzeren vuilnis-emmers met deksel – ken je die nog? Daar hadden ze een partij van een stuk of vijftig roestige exemplaren van staan. Die kon ik ophalen. We hebben ze vervolgens ondersteboven tussen de muren geplaatst, aangevuld met puinbeton en afgewerkt met een rollaag van stenen. Niemand die het ziet. Niet verder vertellen, hoor!”

MOEILIJKE KEUZES

De wanden van de kasteelmuren werden opgetrokken uit antieke Zeeuwse moppen. Natuurlijk moest er ook een grote toegangspoort gemaakt worden met een royale brug over de gracht. Voor het ontwerp moesten de architect, mijn vader en Monumentenzorg het doen met de restanten van de fundamenten, oude gravures en afbeeldingen waarop het slot door de eeuwen heen, steeds een ander aanzien had (ook vanwege interpretatie van de desbetreffende kunstenaar). Ze liepen hierbij tegen lastige keuzes aan. Want welk tijdperk wek je tot leven? Ga je helemaal terug naar de oorsprong - waarbij muren en torens in verhouding stonden tot het hoofdgebouw uit misschien wel de veertiende of vijftiende eeuw en die naar schatting zo'n tien meter hoog waren? Of bouw je muren op de oude fundamenten die in verhouding staan tot het

Een toren in aanbouw (l) met rechts een reeds voltooide toren.

nog aanwezige gebouw: namelijk het koetshuis uit 1840. Mijn vader heeft in de loop der jaren veel onderzoek gedaan naar het slot:

“In mijn zoektocht in diverse archieven stuitte ik op de familie Bol'Es, die het slot verwierf tijdens een openbare verkoping. Ik heb een verkooplijst met daarop de huishoudelijke inboedel en de bouwmaterialen die te koop werden aangeboden, gedateerd 1840. De familie Bol'Es had een branderij in Schiedam. Waarschijnlijk hebben zij het toenmalige slot verbouwd met een

architect uit hun eigen regio, waardoor de gevel zijn huidige aanblik heeft. Deze stijl kun je in Schiedam hier en daar nog vinden, maar in Zeeland ken ik geen enkel huis met een dergelijk gevormde kopgevel.”

EIGEN INZICHT

In overleg met Stichting Monumentenzorg en de architect werd gekozen voor muren van zo'n anderhalve meter hoog en vier torentjes van maximaal acht meter. Alleen de oostmuur

werd hoger, met kantelen. De ommuring past heel goed bij de huidige woning, maar oorspronkelijk zag deze er anders uit. En daarmee raken we aan een van de basisvragen van restauratiewerk: hoe doe je recht aan wat was, met inachtneming van de hedendaagse eisen, wensen en mogelijkheden. Dat was iedere keer een interessante puzzel, zoals ook zal blijken uit de andere verhalen.

Zo voegde hij ook wel eens naar eigen inzicht iets toe tijdens de restauratie:

“Bovenop de gemetselde pilaren van de toegangspoort wilde ik twee decoratieve elementen aanbrengen. Daar liep ik al een tijdje over te piekeren. Waar zou ik die kunnen vinden? Op een dag reed ik door het Zeeuwse platteland, toen ik moest stoppen om te plassen. Ik parkeerde de auto in de berm en voelde dat ik over iets hards reed, een kleine verhoging in het gras. Ik stapte uit, keek achter de auto en zag een wittige steen uit het gras steken. Je gelooft het niet, maar dat bleek een zandstenen bol te zijn. Ik zocht verder in de berm en vond op ongeveer drie meter afstand nog een bovenkant van een bol! Ik ben toen snel in de auto gestapt, naar huis gevlogen om een spade te halen en nog diezelfde avond heb ik samen met een medewerker uit de winkel de stenen opgegraven. Er kwamen twee gave, zandstenen bollen tevoorschijn - precies de omvang die paste op de poort van het Slot. Is dat niet bijzonder? Maar het wordt nog gekker. Want inmiddels hadden we de toegangs-

poort aan de Slotstraat gereed en ook die wilde ik met stenen bollen verfraaien. Nu moet je weten dat ik in die tijd in de winkel ook wel eens slecht betalende klanten had. Eén klant had een haardroger gekocht voor fl.59,75. Ze reageerde niet op mijn aanmaningen, dus op een dag ging ik pools-hoogte nemen. Ze woonde in een afgelegen boerderijtje. Ik stapte het erf op en zag daar twee mooie bollen liggen.

De dame in kwestie verontschuldigde zich in alle toonaarden dat ze niet had betaald, maar sorry, ze had het geld echt niet, dus de rekening betalen zou niet lukken. Toen zei ik tegen haar: ‘Weet je wat, als ik die bollen van je mag meenemen, praten we er niet meer over.’ ‘Neem maar mee!’ zei de dame opgelucht. En zo ben ik dus op wonderbaarlijke wijze aan nog eens twee zandstenen bollen gekomen, die nu al vele decennia staan te pronken op de pilaren van de entree.”

Op de gemetselde pilasters voor de brug staan barok-aandoende sier-elementen van zandsteen. Die waren aanwezig op het terrein en zijn in oude luister hersteld.

POT MET GOUD

Mijn vader had een oude trekker en een graafmachine op de kop kunnen tikken. Daarmee was hij vaak op het terrein bezig. Het gerucht ging dat één van de vorige bewoners van het koets-huis, een arts, in de Eerste Wereldoorlog een pot met goud had begraven.

Als kind vond ik dat uiterst intrigerend en ik heb vele jaren gedacht dat mijn vader daarnaar op zoek was tijdens zijn graafwerkzaamheden. Later ontdekte ik dat hij met name uit archeologische belangstelling iedere meter van het terrein afzocht. Op zoek naar die sporen uit het verleden stootte hij op een dag op een beerput uit de zestiende eeuw. Daarin vond hij scherven van potten en huisraad. Een mooie vondst was een spreeuwenpot: een aardewerken pot met een smalle hals met daaraan een oor om de pot buiten op te hangen als nest voor spreeuwen. Vroeger werden de eieren uit het nest gehaald voor eigen gebruik. Ook de kuikens golden als lekkernij.

De meeste vondsten hebben mijn ouders gedoneerd aan Historisch Museum De Bevelanden in Goes. Enkele aan elkaar gelijkde potten hebben ze bewaard. En die pot met goud? Die is nooit gevonden. Wat hierbij het meest in de buurt kwam, was de koperen melkemmer waar mijn vader op stuitte. Daarin zaten uiteenlopende halfvergane metalen voorwerpen. Helaas hadden de tanden van de graafbak een gat gemaakt in de emmer, waardoor die ook het aanzien niet meer waard was...

Het eigenaarschap van het slot bracht telkens nieuwe avonturen met zich mee. Zo vertelde mijn vader:

Arjen met een aantal van de archeologische vondsten.

“Op een dag wandelde een bezoeker het erf op, die een erfgenaam bleek te zijn van een voormalig burgemeester van Hoedekenskerke - een nabijgelegen dorp. Hij vertelde dat hij nog een aantal oude schilderijen in opslag had. Die hadden vroeger waarschijnlijk in het hoofdgebouw van het slot gehangen. Nieuwsgierig geworden, ging ik met hem mee. Ergens op de zolder van een houten schuur liet hij me dertien schilderijen zien: stuk voor stuk zeventiende-eeuwse portretten, hij vermoedde van zijn voorouders. Twee schilderijen kon ik van hem overnemen: een schilderij met daarop afgebeeld de edelman Jan Smit van Baarland.

Het tweede op paneel geschilderde werk stelde twee jonge kinderen voor, in een landelijk tafereel met een jachthondje en een fruitschaal. Pas veel later heb ik de oorsprong van dat schilderij kunnen achterhalen, met name aan de hand van de attributen op het schilderij, zoals de porseleinen schaal uit de Ming dynastie, een jachthond en een jagersstok en aan de hand van de schilderijstijl. Het is waarschijnlijk gemaakt door Gillis Gillesz. de Bergh. De afgebeelde kinderen zijn de kinderen van Willem Philipse van Bronsveld en Maria van Groenesteijn. Datering ergens in de 17e eeuw.”

Het schilderij van Jan van Baarland heeft jarenlang de hal van het slot gesierd, het is overgegaan naar een volgende eigenaar van het kasteeltje, genaamd Steketee. Het andere schilderij hangt nog steeds bij mijn vader in

huis, met die kindertjes ben ik als het ware opgegroeid.

OVERAL RAMEN

Het koetshuis van het slot in Baarland is het gezelligste huis dat ik ken. Het was er knus en licht. Het rook er lekker. Alleen al daar aankomen was een feestje. Vanaf het mooie statige toegangshek reden we over de honderd meter lange oprijlaan naar de brede houten brug, en vanaf daar door de hoge poort die je met een sleutel van wel vijftien centimeter lengte moest openen. De ossenrood geschilderde poortdeur piepte, ik moest mijn volle gewicht tegen het zware hardhout leggen om deze te kunnen openen. Via een pad van kinderkopjes en grijze plavuizen kwamen we bij de voordeur. Deze is in het midden van het voormalige koetshuis. Eerst moest je drie gemetselde treden op, dan kwam je via de voordeur in een ruime hal. Rechts was de deur naar de woonkamer, rechtdoor een deur naar de keuken, links een in IJsselsteentjes gemetselde muur met aan beide zijden een stenen trapje. Het ene leidde naar beneden. Je kwam bij een eikenhouten deurtje, als je daar doorheen wilde, moest je je hoofd intrekken, zo laag was het. Daarachter was de garage. Het andere trapje had maar drie treden en dat leidde naar boven. Via een doorgang met een boog kwam je op een klein portaaltje. Links was de deur naar de wc, rechtdoor de deur naar wat wij al gauw 'de blauwe kamer' noemden, vanwege de kleur van

Links de gemetselde toegangspoort met zware deur en de brug. De trap op de middelste foto is genomen vanuit de garage. Rechts een foto van de hal met het trapje naar de blauwe kamer en de trap naar de bovenverdieping. Aan de muur het schilderij van Jan van Baarland.

de stoffering. Rechts was de trap naar de bovenverdieping.

Toen mijn vader ontdekte dat de draagkracht van de fundering het toeliet om een kelder­verdieping te maken, heeft hij de garage onder het huis gerealiseerd. De vloer van ‘de blauwe kamer’, die boven de garage ligt, werd iets verhoogd, zodat de afmetingen op beide verdiepingen plezierig bleven.

De woonkamer en ‘de blauwe kamer’ hadden ramen aan alle kanten. Daardoor was het licht in huis - heerlijk! En je kon vanuit ieder vertrek de gracht zien. Heel bijzonder. In de woonkamer lagen brede houten vloer­delen. Er was een grote schouw gemaakt met een eikenhouten kap,

Delftsblauwe tegels met kinderspe­len en natuurstenen pilaren.

Als ik de trap naar boven nam, kwam ik op een hele grote overloop met aan de beide uiteinden een slaapkamer. Ik voelde me een prinses in dat huis.

WATERPUT

Vlak naast het koetshuis is een waterput gemaakt. De onderkant is opgemetseld, de bovenzijde is van zandsteen. Een originele en decoratieve toepassing van antiek bouw­materiaal. Het was ook gemaakt als sluitstuk voor een gewelf, aldus diverse experts. De ronde stenen elementen worden bij elkaar gehouden door een

ijzeren ring aan de binnenzijde, die in vroeger tijden met lood aan het steen werd bevestigd.

TOEGANGSHEK

Natuurlijk moest er aan de Slotstraat een imposante entree komen. Na jaren speuren naar een passende oplossing, is die gevonden in België. Op een dag waren m'n ouders op een uitstapje naar Brugge, ik denk om weer eens inspiratie opdoen en antiekwinkels af te lopen. Dat deden ze graag samen. Ze reden over binnenweggetjes er naartoe, geen haast. Daar zagen ze een oud en roestig ijzeren hek staan bij een kluswoning. Ze belden aan en konden na enig loven en bieden het hek meenemen voor fl.1000,-. Meteen de volgende dag gingen ze het hek ophalen met de aanhanger. Op de terugweg echter moesten langs de douane. "Tja, hoe pak je zoiets aan?" vroeg m'n vader zich af. Hij vertelt: "Toen de douane gebaarde dat we moesten stoppen, heb ik een smoes bedacht. Ik heb ervan gemaakt dat ik het heb gekregen omdat het toch oud ijzer was en dat ik nu niet wist of ik het moest aangeven of niet." Gelukkig mocht ik doorrijden. Het hek is gezandstraald en geschilderd en pronkt nu al weer vele decennia tussen twee hoge gemetselde pilasters. De gevelstenen zijn op verzoek van een van de latere bewoners gemaakt door m'n zus Anne Breel (toentertijd keramiste).

PUBLICITEIT

Mijn ouders kregen door de jaren heen regelmatig bezoek van de pers. Van de Provinciale Zeeuwse Courant (PZC) tot aan de Telegraaf, zelfs de TV besteedde aandacht aan het echtpaar Feenstra dat een kasteeltje aan het restaureren was in Baarland. Via het Instituut voor Beeld en Geluid kon ik de uitzending van Gewest tot Gewest van 2 februari 1967 opvragen. Het was ontroerend om te zien hoe mijn ouders - toentertijd 37 en 35 jaar

oud - vol overtuiging dit project toelichten aan de interviewer.

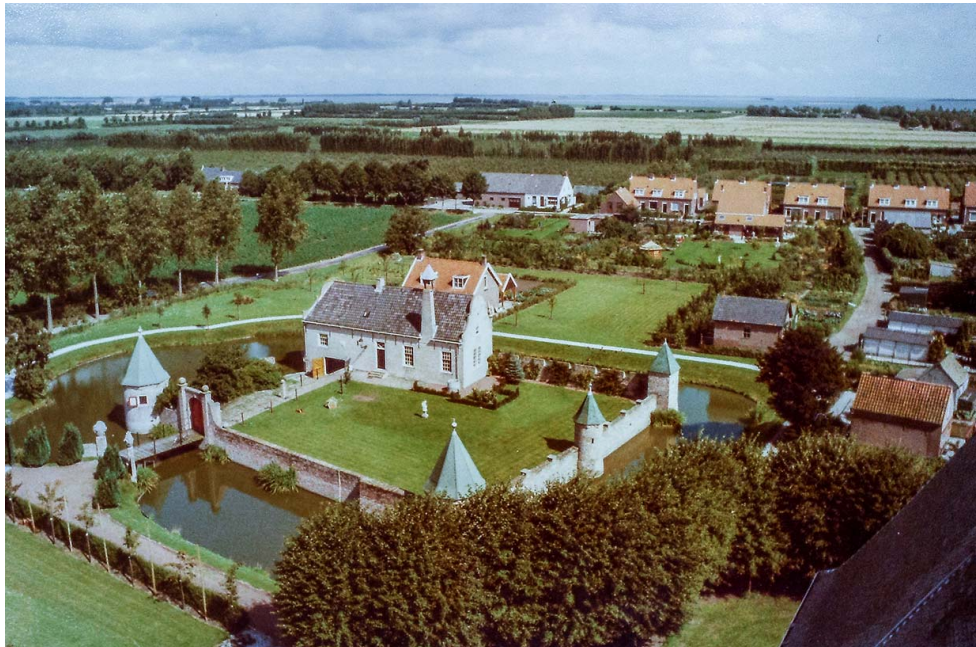
Deze belangstelling van de pers deed m'n ouders goed, het gaf ze een extra duwtje in de rug om door te gaan.

VAKANTIES

Toen de restauratie klaar was, richtten mijn ouders de woning in met tweedehands meubilair, zodat we er in de weekenden en vakanties wat meer comfort zouden hebben. We hebben er jarenlang met plezier onze vrije tijd doorgebracht, totdat het onderhoud mijn ouders te veel werd. Daarom zochten ze een huurder voor het slot. De huurders, de familie Bales, een Amerikaans gezin, hebben er enkele jaren gewoond.

In 1977 kwam de grond rondom het slot te koop. Het was ongeveer één hectare met daarop het huis van Ka Pompoene. Mijn ouders vonden het een buitenkans omdat ze hiermee het slot konden omzomen met een mooie kasteeltuin. Toen de huurders opzegden, kwam dat mijn ouders goed uit. We gingen in de weekenden weer naar Baarland, ook om de nieuwe tuin aan te leggen.

Een aantal zaterdagen kregen wij kinderen allemaal een emmer in de hand gedrukt om stenen te rapen op het nieuw verworven stuk land. Daar wilden mijn ouders een strak gazon aanleggen en daarvoor moest eerst het puin verwijderd worden. In het ontwerp van de tuin waren bosranden bedacht, een Franse tuin met bloemenperken en buxushaagjes en met

Het slot na aankoop van het omliggende stuk land en de aanleg van de tuin.

Het Slot te Baarland na restauratie, omstreeks 1977.

Arjen Feenstra. Foto: Levien Lockefer.

kinderkopjes afgezette kiezelpaden rondom de gracht. Ook plaatsten mijn ouders een paar bomen in het gras. Het opknappen van het vrijstaande huis waar Ka Pompoene had gewoond, is volgens mijn vader geen noemenswaardig project. Er kwam een nieuwe keuken in, modern sanitair, het huis kreeg een lik verf en daarmee was het klaar voor gebruik. Het werd verhuurd. Wij gebruikten het voormalig koetshuis weer een tijd-

je als tweede woning, tot mijn ouders het vele tuinwerk beu raakten en ze een koper zochten. Ze verkochten het in de jaren tachtig aan de familie Krouwel, die een vleugel liet aanbouwen en een prachtige siertuin aanlegde.

Joke Feenstra.

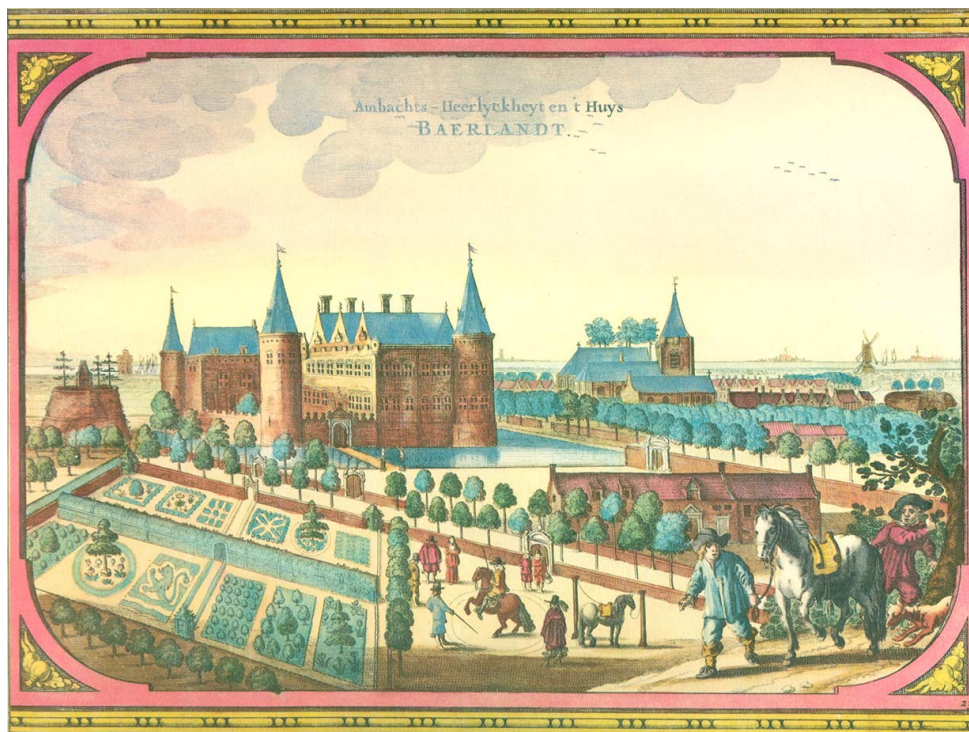
Beknpte historische gegevens over het Slot te Baarland

De stichtingsdatum is niet bekend; waarschijnlijk dateert het Slot uit de 14^e eeuw en is gebouwd voor de familie Van Renesse, die ook het nabije kasteel De Hellenburg bezat, waarvan de opgemetselde fundamenten nog steeds te zien zijn. In de directe omge-

ving van het Slot schijnt een vliedberg gestaan te hebben, voorzien van een houten verdedigingstoren binnen een wal en een gracht.

De bouwgeschiedenis heeft, zoals met veel andere kastelen het geval is, verschillende perioden gekend die tot de uiteindelijke vorm hebben geleid. In de *Speculum Zelandiae* (1668) staat het in volle glorie afgebeeld zoals het er omstreeks 1500 moet hebben uitgezien. (zie hieronder).

In de 17e eeuw was er nog sprake van een groot kasteel met drie ronde wachttorens. Hoofdburcht en voor-

Ambachts-Heerlyckheit en 't Huijs Baerlandt. Uit de Speculum Zelandiae. Uitgever Nicolaas Visscher, Amsterdam. Nà 1660.

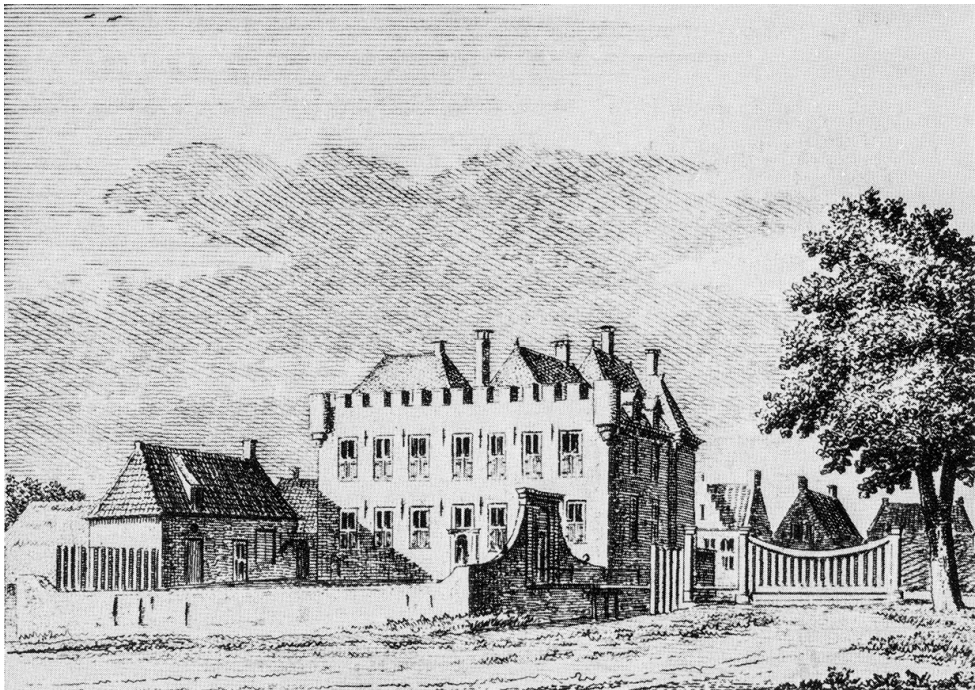
burcht waren door grachten omgeven. Het kasteel vormde een afspiegeling van de belangrijke posities die de kasteelheren destijds innamen.

Op de voorgrond zien we een siertuin en op het voorplein zijn enkele heren aan het ringrijden. Links op de plaat staat een soort terp met steile wanden. Of dit de oorspronkelijke vliedberg is, valt niet na te gaan.

Tot 1730 werd het kasteel alleen in de zomer bewoond. De gebouwen raakten op den duur in verval. In de 18^e eeuw

was de slotgracht deels gedempt en de drie torens grotendeels verdwenen.

Mr. J.C. Lampsins, lid van de bekende redersfamilie, kocht in 1741 het kasteel en liet de nodige herstelwerkzaamheden uitvoeren. De hoofdburcht kreeg meer het karakter van een groot landhuis. In de napoleontische tijd verwierf de familie Bol-Es het kasteel. De laatste eigenaren waren Cornelis van Bol-Es en Jacobus de Backer. In het begin van de 19^e eeuw maakte het gebouw een haveloze in-

Het kasteel van Baarland, gezien vanaf het noorden. Tekening door Cornelis Pronk. (Illustratiemateriaal van de Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden, door Isaak Tirion, uitgever te Amsterdam, 1745-1774.

Het kasteel van Baarland, gezien vanaf het oosten. Tekening door Cornelis Pronk. (Illustratiemateriaal van de Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden, door Isaak Tirion, uitgever te Amsterdam, 1745-1774.

druk en het kasteel werd blijkbaar niet meer bewoond. Het was vele jaren een trekpleister voor families en vrienden die op mooie zomerdagen uit rijden gingen in de Zak van Zuid Beveland. De eigenaren hebben het danig in verval zijnde kasteel in 1840 laten slopen. Het kasteel bevatte een grote verzameling familieportretten, waarvan de meeste verkocht werden. Een deel bevindt zich in het Rijksmuseum.

Van het Hof/Huis te Baarland bleef nog slechts het naderhand gerestaureerde 18^e eeuwse koetshuis bewaard,

een restant van de voormalige voorburcht. Dit gebouw, voorzien van klokgevels, werd omstreeks 1965 omgebouwd tot woonhuis.

Het Slot is een Rijksmonument en draagt het nummer 9959.

Het is particulier eigendom en fungeert als woning.

Leida Goldschmitz.

Bronnen:

Broeke, J.P. van, *Middeleeuwse kastelen van Zeeland*. Meppel, 1978.

www.kasteleninnederland.nl

Wat zagen de ogen van Bas?

INLEIDING

Archeologisch onderzoek dient door professioneel gekwalificeerde personen te worden uitgevoerd. Met een goedgekeurd vooronderzoek wordt vooraf bepaald wat wordt onderzocht en de toe te passen onderzoeksmethode. Dit wordt contractueel vastgelegd. De archeoloog is hieraan gebonden.

Als vrijwilliger in de archeologie mag je op uitnodiging hieraan meewerken.

Vanuit je expertise kun je je kennis en vaardigheden hierbij inzetten. Maar als vrijwilliger heb je ook de gelegenheid om eens wat verder te kijken dan alleen de vastgestelde opgraving van de onderzoeks-site. Dat heeft mij veel informatie opgeleverd die niet door archeologen kon worden onderzocht of in rapporten kon worden opgenomen.

INTERESSE

Al heel vroeg was ik geïnteresseerd in wat zich onder het oppervlak van het maaiveld bevond. Als ergens gegraven werd ging ik kijken. Deze

*Afb. 1. Kleikist in de bodem van Van den Eijndenspolder 2007.
(alle foto's in dit artikel: Bas Chamuleau).*

Afb. 2. 2e Bathpolder, scherven op de bodem van de sleuf 2007.

interesse werd helemaal bevredigd toen in 2007 een nieuwe gasleiding door Zuid-Beveland werd aangelegd. Hiervoor werd een sleuf getrokken van Woensdrecht tot aan Borsele, waarbij allerlei landschappen tot 4 meter onder het maaiveld bloot kwamen te liggen. In mijn vrije tijd toog ik bijna dagelijks naar de graafwerken om te zien wat er was blootgelegd. Daar heb ik veel van geleerd. Vooral de opbouw en samenstelling van de bodem met allerlei verstoringen zowel door moertering als door overstromingen. Maar ook hoe een kreekrug-overgang op het veenpakket er uitzag. Alles is vastgelegd op ca. 1000 foto's.

BESCHRIJVING VONDSTEN

2007: Kleikist in de bodem.

Maar ik heb meer ontdekt. Een kleine opsomming hieronder. Zie afb. 1. In de Van den Eijnden polder onder Woensdrecht werd onder mijn ogen voor het eerst een kleikist blootgelegd. Dit is een van rijswerk samengestelde afdamming van een geul waarover een dijk werd aangelegd. Een kleikist was in Zeeland nog niet eerder terug gevonden. Deze kleikist was mogelijk afkomstig uit de periode 1530 - 1552 waarin het eiland Hinkelenoord-Agger-Bath werd herdijkt. In 1552 viel het eiland definitief ten prooi aan de zee.

2007: Bewoningssporen van vóór 1530.

Zie afb. 2.

Tijdens de graafwerken voor de aanleg van een gasleiding in de Tweede Bathpolder was daar duidelijk de uitschuring te zien die had plaatsgevonden tijdens de dijkdoorbraak van de noordelijke polderdijk van de Reigersbergsepolder in 1773. Maar ook de afzettingen in de bodem van de Hinkelinge die hier had gelopen en voor het eerst in 1263 door de Cisterciënzers was afgedamd. Meer opvallend waren de puinresten en potscherven die uit het gegraven talud staken. Deze waren zeker afkomstig van een

bewoning van vóór de overstroming van 1530. Van laatmiddeleeuwse bewoning op deze locatie is niets bekend. Tijdens de graafwerken voor de aanleg van de gasleiding door Zuid-Beveland zijn nog vele andere vondsten gedaan.

2007: Sporen van overstroming in de bodem.

Zie afb. 3.

Tijdens het aanleggen van de gasleiding in de Antoniepolder werden diverse opmerkelijke bodemlagen onderscheiden. Daar kwam o.a. in de voormalige Zwakegeul een

Afb. 3. Uitschuring 1530 in Antoniepolder 2007.

‘gigaribbel’ in beeld. Dat was ook het geval met veel kleinere strandribbels waarvan de getijverplaatsing tijdens een springtijperiode was af te lezen. Meest opvallend was een diepe uitschuring in de bodem die dieper ging dan de bodem van de ontgraving op ca. 4 m. onder het maaiveld. De opvulling hiervan was zeer rommelig, licht- tot donkergrijze kleibrokken vermengd met andere stoffen en veenresten. Op enkele plaatsen waren hierin ‘schelpennesten’ opgesloten. Dit bevond zich over een geschatte breedte van 50 m. Ca. 1,5 km westelijk hiervan is tijdens de stormvloed van 1530 de dijk door-

gebroken. Daarvan is de Westeindense Weel nog een restant. Door het watergeweld heeft in de polderbodem een uitschuring plaatsgevonden waarbij tot op grote diepte alle grondlagen zijn omgewoeld. De kracht waarmee het water de polder binnenkwam zal bepalend zijn geweest voor het omwoelen van de bodem. Zie hier ook de reden waarom ringdijken rond spoelgaten buitenom worden aangebracht. Het belang hiervan is ook dat in dergelijke door overstroming verstoorte grondlagen zich artefacten kunnen bevinden die een tweede context hebben verkregen.

Afb. 4. Veenplaggendijk Carterspolder 2008.

Afb. 5. Stookplaats Aardenbolleweg 2010.

2008: Veenplaggendijk langs de rivier de Schelde.

Zie afb. 4.

In de Caterspolder onder Woensdrecht-Korteven kruiste de ontgraving voor de gasleiding de voormalige Scheldebedding. De oplopende oostelijke rivieroever, waarop een bescherming van rijswerk was aangebracht, was duidelijk waar te nemen. Even verderop was een doorgraving van een veenplaggendijk te zien. En nog verder naar het oosten was te zien hoe de ontmoeting was van de rivierafzettinglagen met het zand van het oude rivierduin, nu de Brabantse Wal.

2010. Middeleeuwse stookplaats.

Zie afb. 5.

In 2010 is een nieuw deel van de Aardenbolleweg in de Oost-Nieuwlandpolder (1597) aangelegd. Dit oostelijk deel van het voormalige eiland Wolphaartsdijk was sinds 1334 overstroomd geweest.

In de sloottaluds langs de weg zijn verschillende bewoningssporen en ook het maaiveld van vóór de overstroming terug te zien. Bijzonder was een stookplaats die zich hier duidelijk door verkoolde resten aftekende. Het lijkt erop dat deze stookplaats was gelegen op een kreekrugetje op ca. 1,5 tot 1,75 m. onder het huidige maaiveld.

Afb. 6. Antropogene ophoging in bodem 2011.

Tussen 1429 en 1551 lag hier de polder Hongersdijk, sinds 1597 bedijkt als Oost-Nieuwlandpolder. Ook deze vondsten zijn zorgvuldig gedocumenteerd.

2011: Moerteringssporen van vóór 1334.

Zie afb. 6.
Langs de Aardebolleweg in de Oosterlandpolder bij Wolphaartsdijk werd een nieuwe sloot gegraven. In het sloottalud was het maaiveldniveau van het oudland tot 1334 goed te herkennen. Dit deel van Wolphaartsdijk

was tussen 1334 en 1370 overstroomd.

Er tekenden zich diverse sporen af van moertering. Bijzonder was een licht gebogen vorm van een ophoging, bestaand uit afwisselend veenplaggen en klei. Door de samenstelling was dit zeker van antropogene oorsprong. Mogelijk heeft het te maken met de moertering die er hebben plaatsgevonden; misschien was het een afdamming in een moerput. Dit is niet eerder gezien.

Afb. 7. Rijswerk in de slikken 2012.

2012: Rijswerken in de slikken.

Zie afb.7.

Ik werd getipt over “vreemde houten constructies” op de slikken bij Roelshoek, Krabbendijke. Dit bleken resten van rijswerken die behoorden tot de eerste polderdijk van de Tweede Bathpolder. Deze dijk was in 1858 aangelegd, maar is vanwege onkunde van de bedijkers verloren gegaan. Naar aanleiding van deze rijswerken is door mij de aanleg van de beide Bathpolders beschreven. Ook bij Vianen (Duiveland) zijn door mij resten van rijswerken in de slikken aangetroffen. Deze blijken afkomstig van een voormalige leidam langs de ha-

ventoegang / havenkanaal. Vanwege aanhoudend dichtslibben van het havenkanaal werd de leidam aangelegd om dit tegen te gaan. Al in de 16e eeuw was hier een leidam aanwezig.

2012: Dijkopbouw in de 14e eeuw.

Zie afb. 8.

Westelijk van Heinkenszand ligt de Westerguitepolder die omstreeks 1375 is bedijkt. Tegen deze polder is in 1612 de Nieuwe Kraaijertpolder aangelegd.

Door deze dijk is in 1927 voor de lokale spoorlijn een coupure gemaakt. Tijdens natuurherstelwerken in 2012 werd het dijkprofiel hiervan opge-

Afb. 8. Dijkopbouw 14e eeuw 2012.

schoond. Ik mocht het dijkprofiel onderzoeken en in kaart brengen ten behoeve van een te plaatsen informatiebord. Met enkele proefsleuven werd de zool van de dijk bereikt. Deze bleek op het natuurlijke maaiveld te zijn aangelegd. Uit de samenstelling van de dijkopbouw kon ik waarnemen dat met voornamelijk kleiplagen de voorkade onder het binnentalud was aangelegd. Daarop werden voornamelijk zandlagen aangetroffen. Onder het buitentalud was weer meer klei in de dijk verwerkt. Hoewel dit nu een z.g. groene dijk is, was te zien dat op de kruin een weg heeft gelegen die met grind was verhard. Later is de weg op de buitenberm van de dijk

aangebracht. De dijk heeft een basis van ca. 20 m. en heeft nu een kruinhoogte van ca 4,8 m. boven NAP. We kunnen hier de opbouw van een 14e eeuwse dijk zien die met ter plaatse gewonnen grondstoffen uit het schor is opgebouwd.

2012: Een 18e eeuwse dijk op Noord-Beveland.

Zie afb. 9.

In 2012 werd door het Waterschap Scheldestromen een duiker in de Jacobadijk vervangen. Deze dijk ligt tussen de Jacobapolder (1767) en de Onrustpolder (1846), bij Kamperland.

Afb. 9. 18e eeuwse dijk 2012.

Afb. 10. Sporen van dijkherstel 2013.

In het hart van de dijk is een opvulling van zand, ca. 1 meter dik, met kleine kleikluiten. Dit lichtgekleurde zand lijkt afkomstig te zijn uit het natuurlijke zandpakket in de bodem (nu bekend als voormalige duinen). Hier is een dik pakket bruine klei op aangebracht. De bruine kleivulling is ongestructureerd en los van samenstelling. Tussen de bruine kleiopvulling zien we een aantal zandspiegels. Hierbij lijkt bewust een scheiding te zijn gemaakt tussen de schorrenklei en het zand in de ondergrond, dat uit de dijkputten is gewonnen. Het zand in het hart van de dijk is afgedekt met uit het schor afkomstige klei.

Dit is een voorbeeld hoe dijken werden aangelegd in de 18e eeuw.

2013: Sporen van dijkherstel.

Zie afb. 10.

Er zijn door mij diverse dijkdoorgravingen onderzocht en beschreven. Een voorbeeld daarvan is de Platte Capelledijk bij Nieuwerkerk. Opvallend daarbij waren de aanpassingen die deze binnendijk had gekregen na de overstroming van 1953. Deze dijk was oorspronkelijk de noordoostelijke dijk van de Vierbannenpolder uit omstreeks de 12e eeuw. Het dijkdeel vanaf de plaats van onderzoek tot in Nieuwerkerk is geslecht. Waarschijn-

lijk was op deze plaats de dijk een keer doorgebroken. Er bevonden zich diverse scherven keramiek in de dijk. Dit duidt op een dijkvulling afkomstig uit bewoond gebied. In oorspronkelijke dijklichamen worden nooit artefacten aangetroffen omdat deze op het onbewoonde schor werden aangelegd. Tijdens de overstroming in 1953 heeft deze binnendijk veel te lijden gehad terwijl ze samen met de hierop aansluitende Rampaardsdijk de scheiding vormde tussen de overstroomde polders. In het dijkprofiel zijn duidelijk twee faseringen te onderscheiden. De eerste fase is de oorspronkelijke dijk die is opgebouwd uit zanderige klei met hier en daar zandlaagjes of zandlenzen en verspreid voorkomende schelpennesten. Op de kruin van de oorspronkelijke dijk bevindt zich een laag grind, hetgeen duidt op een oude weg. De binnenberm langs de dijk is later verbreed en voorzien van een rijweg bestaande uit grindverharding. De tweede fase bestaat uit een zandafdekking van de buitenglooiing en de dijkkruin van ca. 0,50 m. dik, waarop een kleilaag is aangebracht van ca. 0,60 m. dik. Dit is een duidelijk voorbeeld van dijkverhoging met van elders aangevoerde grondstoffen.

Bas Chamuleau.

Het vervolg van dit artikel kunt u lezen in de volgende Zuidwesterheem.

Regionieuws januari t/m juni 2022

Juist buiten de stadsmuren van Bergen op Zoom lag tussen 1498 en 1580 een begijnhof voor vrome, ongehuwde vrouwen. Het Bergse begijnhof was ingericht rondom een vierkant, 125 meter breed plein, waarop in het midden een kerkje stond met daar omheen een kerkhof. Bij rioleringswerken aan de Zuidzijde Zoom zijn onlangs aan de oostzijde van deze straat tien graven blootgelegd, met daarin negen stoffelijke overschotten. De gevonden graven zijn ingemeten en gedocumenteerd; de stoffelijke resten werden voor nader onderzoek overgebracht naar het archeologisch depot in Breda.

De vijftiende eeuwse gotische Sint-Willibrordusbasiliek in Hulst is gebouwd bovenop de funderingen van een laat twaalfde eeuwse romaanse kerk of basiliek. Om de vorm en de bouwstijl van laatstgenoemd gebouw te kunnen bestuderen, gaf oudheidkundige kring De Vier Ambachten onlangs aan werkgroep Geofysische Meettechnieken in de Archeologie de opdracht om ter plaatse een niet bodemverstoring onderzoek te verrichten door middel van een rijdend grondradarsysteem. De resultaten van dit onderzoek zullen naar verwachting worden gepubliceerd in een boekwerk dat de oudheidkundige kring in 2023 hoopt uit te geven.

Het Nederlandse deel van de Noordzee wordt steeds verder ingericht met windparken. De stroom die in die parken wordt opgewekt, wordt door netbeheerder Tennet via dikke kabels naar het vasteland vervoerd. Vanaf twee nog aan te leggen parken, IJmuiden Ver en een naamloos park dat nóg verder van IJmuiden ligt, worden tussen 2024 en 2028 twee kabels aangelegd door de Noordzee via het Veerse Meer naar het transformatorstation naast de kerncentrale bij Borssele. Op Zuid-Beveland zullen deze kabels ondergronds worden aangelegd, op een diepte van ongeveer twee meter. Hoewel de kabels geen terreinen raken die op de Archeologische Monumentenkaart staan, lopen zij wel door het vroegere grondgebied van het in 1532 verdrongen dorp Thevic en het dito gehucht Weele. Het is daarom hoogst onwaarschijnlijk dat er bij de geplande graafwerkzaamheden geen archeologische vondsten worden gedaan.

De in AWN-nieuwsbrief 04-2021 aangekondigde heruitgraving van de twee grachten rondom het kasteel van Wouw is inmiddels voltooid. Met de grond uit de buitenste gracht is, net zoals in 1493, rondom het binnenste kasteelterrein een hoge aarden wal opgeworpen. Deze wal diende ter bescherming tegen kanonvuur, en was versterkt met vier ronde hoektorens en twee forse poortgebouwen. Op het binnenterrein stond een omgracht kasteel, met daar omheen een aantal bijgebouwen, zoals stallen en schuren. Vrijwilligers van de stichting Kasteel

van Wouw geven nu wekelijks op zaterdagmorgen een rondleiding. Opgeven kan via e-mailadres rondleiding@kasteelvanwouw.nl.

Bij rioleringswerkzaamheden in Hulst werd door bureau Artefact! onder de Houtmarkt een grote, gemetselde middeleeuwse waterput opgegraven van meer dan vijf meter diep en met een oppervlakte van meer dan tweehonderd vierkante meter. Hoewel de vorm van de put dezelfde is als die van de bekende Zeeuwse dorpsvates, is deze put vanwege zijn bakstenen bodem en wanden niet gebruikt als drinkplaats voor vee, maar als waterput voor de bevolking. De grote diepte kan verklaard worden uit het feit dat Hulst op een dekzandrug is gelegen, waardoor het grondwater diep in de grond zit. Kennelijk lieten de Hulstenaars ook zoet water aanvoeren vanuit de oostelijk van de stad gelegen Moervaart, want bij de Graauwse poort en in de Kreupelstraat werden bij dezelfde werkzaamheden wel vijftien watergreppels gevonden. In die greppels werd veel hoog en laatmiddeleeuws aardewerk aangetroffen, op basis waarvan nog uitgebreid archeologisch onderzoek gaat plaatsvinden. Met de resultaten daarvan kan de bewonings- en handelsgeschiedenis van Hulst verder worden uitgebreid.

De Kaaistraat in Steenberg was tijdens de late middeleeuwen een heuse stadskade met veel bedrijvigheid en bijbehorende pak- en woonhuizen. Omdat tussen de Kaaistraat en de Visserstraat volgend jaar veertien nieuwe

appartementen worden gebouwd, is er nu tijd om ter plaatse archeologisch onderzoek te verrichten. Dit gebeurt door landelijk onderzoeksbureau SOB research in samenwerking met de Steenbergse Stichting Stadsarcheologie. Inmiddels zijn ter plaatse van een viertal laatmiddeleeuwse huizen verscheidene muurresten en kelders blootgelegd; het blijkt hierbij te gaan om tamelijk grote gebouwen op ruime percelen grond. Ook zijn er resten gevonden die afkomstig zijn van middeleeuwse zoutwinningsindustrie.

Bij het vervangen van ondergrondse kabels en waterleidingen langs de Kaaij in Tholen-stad stuitte netwerkbedrijf DNWG plotseling op oude muurresten. De inderhaast opgeroepen archeoloog herkende onmiddellijk middeleeuwse muurresten, waarschijnlijk afkomstig van een oude stadspoort. Omdat deze vondst vooraf niet was voorzien, had de gemeente reeds een graafvergunning verleend, maar deze werd later ingetrokken. Het vervolg van de werkzaamheden zal nu gaan plaatsvinden onder archeologische begeleiding. Men verwacht ter plaatse de funderingen aan te treffen van de oude Waterpoort.

Onlangs werd de watergang ten noorden van de Postweg tussen Steenenkruis en Poortvliet op Tholen door waterschap Scheldestromen voorzien van een natuurvriendelijke oever. Daar de watergang dwars door een hoger gelegen kreekrug is aangelegd, is het een archeologisch gezien interessant object. Tijdens de archeolo-

gische begeleiding van bureau Artefact! werden dan ook zeer oude bouwingsresten aangetroffen, afkomstig uit de Romeinse tijd.

Samenstelling: Hans de Vos.

Aanlevering kopij

Graag vraag ik even uw aandacht voor het volgende.

Om misverstanden en teleurstellingen na het aanleveren van kopij voor ons papieren informatiebulletin Zuidwesterheem te voorkomen, geef ik u graag de volgende aanwijzingen.

TEKSTEN

Teksten kunnen in elk format worden aangeleverd: *.txt, *.rtf, *.doc, *.docx enzovoort.

Het lettertype en de grootte hiervan speelt in principe geen rol. Zuidwesterheem kent namelijk een eigen opmaakprofiel. Dit wordt gehanteerd om het geheel er zo uniform mogelijk uit te laten zien.

Omdat de tekstkolommen in Zuidwesterheem relatief smal zijn, zijn inspringingen (bijvoorbeeld bij opsommingen) niet zo handig. Lange kopjes boven alinea's en paragrafen maken de tekst eerder onleesbaarder dan leesbaarder.

In sommige gevallen worden deze (uiteraard in overleg met de auteur) ingekort.

Teksten met voetnoten en / of eindnoten kunnen helaas niet in behandeling genomen worden.

Tabellen, grafieken, diagrammen, illustraties, afbeeldingen, e.d. met daarin voorkomende teksten mogen geen originele breedte hebben die groter is dan 13 cm. Indien tabellen worden gebruikt, dan bij voorkeur deze in Word aanmaken of converteren naar Word.

AFBEELDINGEN

Afbeeldingen, illustraties, foto's e.d. die bij een bepaalde tekst behoren, kunnen alleen maar verwerkt worden als zij separaat worden aangeboden. Dus NIET als zij voorkomen als ingesloten bestanden in Word, Excel, Powerpoint enzovoort.

Foto's uitsluitend als originele bestanden vanaf de geheugenkaart van de fotocamera, liefst RAW bestanden, anders TIFF of JPG. Minimale eis voor een liggende foto: 3033 x 2022 px en voor een staande foto: 1460 x 2190 px.

Foto's die gemaakt zijn met een smartphone en/of een tablet zijn vooral geschikt voor weergave op een beeldscherm en dus niet voor drukwerk. Alleen al de grote hoeveelheden ruis en verlies van scherpte en detail bij minder gunstige lichtomstandigheden maken duidelijk dat smartphones en tablets in eerste instantie niet ont-

worpen zijn om er foto's mee te maken.

Scans met een gescande resolutie van minimaal 300 of liever 600 dpi aanleveren en als TIFF of PNG bestand. Ingeval scans in zwart/wit en/of grijs-tinten deze toch inscannen als kleurenafbeelding m.b.t. eventuele contrastcorrectie (via de kleurkanalen).

Zelfgemaakte afbeeldingen, illustraties e.d. het liefst aanleveren als gevectoriseerd bestand, dus niet als rasterafbeelding of bitmap (BMP). Een vectorafbeelding is een grafische voorstelling met behulp van eenvoudige meetkundige begrippen zoals punten, lijnen, krommen, polygonen e.d., die alle met wiskundige vergelijkingen beschreven worden.

Het nadeel van een rasterafbeelding of bitmap is namelijk dat bij het vergroten de afzonderlijke pixels zichtbaar zullen worden.

Gevectoriseerde tekenbestanden kunnen daarentegen verliesloos worden verschaald, bitmaps dus niet.

Let op: tekeningen, afbeeldingen en andere illustraties die worden opgeslagen in JPG, JPEG en GIF zijn net zo goed bitmaps!

Enkele softwareprogramma's waarmee vectorbestanden gemaakt kunnen worden, zijn: Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Adobe Fireworks en AutoCAD.

Niek Beeke.

Rondom Slot Haamstede

**CONGRES:
2000 JAAR GESCHIEDENIS EN ARCHEO-
LOGIE OP DE KOP VAN SCHOUWEN,
ZEELAND.**

Vorig jaar verscheen het boek *Slot Haamstede tussen zand en zout. Geschiedenis, bouwgeschiedenis en archeologie van een kasteel op Schouwen*. Hierin worden de geschiedenis, bouwhistorie en archeologie van Slot

Haamstede beschreven. Voor het boek is veel nieuw onderzoek gedaan en oud onderzoek opnieuw onder de loep genomen. Dit heeft een hoop nieuwe inzichten opgeleverd over de bouwkundige ontwikkeling van het kasteel zelf, over de lange rij aanzienlijke bewoners en eigenaren, maar zeker ook over de opgravingen die in de jaren 1964-1969 op het slotterrein zijn verricht en bijzondere resultaten hebben opgeleverd, die tot voor kort grotendeels onbekend waren. Een van de bijzondere uitkomsten van het heronderzoek en de uitwerking van de oude opgravingen, die slechts in één kort artikel uit 1971 zijn

De voorzijde van Slot Haamstede bij opgaande zon, 2015. Foto: Gneomar van Nispen.

Eén van de skeletten in het vroegmiddeleeuwse grafveld dat op het terrein van Slot Haamstede blijkt te zijn blootgelegd. Zichtbaar is een losse schedel bovenop een begraafing in situ. Het gaat om het graf van een man die samen met een jong kind is begraven. Foto: ROB/RCE 1965.

gepubliceerd, was de ontdekking op het slotterrein van een vroegmiddeleeuws christelijk grafveld. Het gaat om zeker zo'n 50 begravingen, die verbonden moeten zijn met een voorganger van de huidige kerk in Haamstede. Vier skeletten uit het grafveld zijn bemonsterd voor een C14-datering. Drie ervan blijken te dateren tussen 675 en 775 en zijn daarmee zeker een eeuw ouder dan de ringwalburg in Burgh. Ze stammen dus nog van vóór de tijd van de Noormannen, die vanaf ca. 800 onze streken onveilig maken.

Een andere interessante uitkomst van de nieuwe onderzoeken betreffen de tufstenen muren van twee gebouwen met een monumentale uitstraling uit de Romeinse tijd, die duiden op nauwe banden met het Romeinse leger. Beide ontdekkingen duiden erop dat Haamstede in de Romeinse tijd en Vroege Middeleeuwen aan een waterloop lag die geheel westelijk Schouwen doorsneed van zuid tot noord. Ook het historische en bouwhistorische onderzoek aan Slot Haamstede heeft veel nieuwe kennis over het kasteel en zijn bewoners en eigenaren opgeleverd.

Detail van nevenstaande foto. Foto: ROB/RCE 1965.

Alles overziend blijkt Slot Haamstede veel meer te zijn dan een lieflijk slot in een slaperig dorpje dat alleen tot leven komt in het toeristenseizoen. Deze plek - dit gebied - heeft in de afgelopen 2000 jaar op meerdere momenten in de geschiedenis een uiterst belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van zuidwest-Nederland op economisch, militair en politiek terrein.

Om meer bekendheid te geven aan de uitkomsten van de nieuwe onderzoeken aan Slot Haamstede wordt op 22 september 2022 een congres gehouden onder de titel:

RONDON SLOT HAAMSTEDE,
2000 jaar geschiedenis en archeologie
op de Kop van Schouwen, Zeeland

Op dit congres, georganiseerd door de Vereniging Slot Haamstede en het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen (KZGW), komen de (bouw-) historische en archeologische onderzoeken op het slotterrein aan bod, maar ook veel ander onderzoek op - maar ook buiten - Schouwen-Duiveland, om de boeiende nieuwe inzichten rond allerlei aspecten van het slotterrein in Haamstede in een breder verband te plaatsen. We willen U graag uitnodigen om aan de hand van de zeer interessante

sprekers meer te weten te komen over de geschiedenis en archeologie op de Kop van Schouwen.

Een aantal sprekers is al bekend: zo leveren dr. Pieterjan Deckers (archeoloog, Vrije Universiteit Brussel), Em. prof. dr. Hans Mol (historicus, Universiteit Leiden en Fryske Akademy), dr. Bert van der Valk (geoloog Deltares), drs. Ben Olde Meierink (bouwhistoricus, Nederlandse Kastelenstichting NKS), dr. Arie van Steensel (historicus Rijksuniversiteit Groningen) en drs. Ernst Dekkers (archeoloog, hoofdauter van *Slot Haamstede tussen Zand en Zout*) een bijdrage. Het volledige programma wordt de komende tijd bekendgemaakt.

Datum: 22 september 2022, aanvang 10.00, einde: ca. 16.00.

Inloop vanaf 9.30, borrel ca. 16.00-17.00.

Adres: Hervormde kerk Haamstede, Ring 1, 4328 AE, Burgh-Haamstede. Toegang: € 17,50, inclusief lunch, koffie en thee en borrel na afloop.

Meer informatie en inschrijven kan via: www.rondomslothaamstede.nl

Ernst Dekkers.

Kopij voor de volgende Zuidwesterheem kunt u tot 19 augustus inleveren bij de leden van het bestuur. Bij voorbaat hartelijk dank voor uw bijdrage!

Ere-voorzitters van onze vereniging:
J. van Hinte † en J. van den Berg †

Herontwerp website

Sinds 2004 is onze vereniging op internet vertegenwoordigd middels een eigen webiste. Indertijd is deze gemaakt met behulp van een HTML-editor en inmiddels verouderde layout technieken waardoor het onderhoud aan onze website steeds meer tijd vroeg.

Hoewel de website ook een interne zoekfunctie heeft, laten de zoekresultaten via Google te wensen over.

Eén en ander heeft er toe geleid dat ons bestuur de handen ineen heeft geslagen en een professioneel bureau in de arm heeft genomen met het doel onze website grotendeels opnieuw te ontwerpen conform hedendaagse technieken.

Hierdoor ontstaan o.a. de volgende mogelijkheden:

- nieuws/blogfunctionaliteit voor leden en geïnteresseerden met de mogelijkheid om deze door meerdere (geautoriseerde) personen te plaatsen
- agenda met activiteiten
- links met social media
- een vernieuwde zoekfunctie
- raadplegen nieuwsbrieven en Zuidwesterheems

Binnen enkele maanden hopen wij de resultaten van een eerste herontwerp te kunnen presenteren.

Niek Beeke.

ADRESSEN BESTUUR AWN-ZEELAND C OLOFON

a. Voorzitter:

A.F.J. (Alex) Groosman
Plaatweg 1
4524 KK Sluis
06-51409935
alex@groosman.org

b. Secretaris:

Vacant
Contactpersoon secretariaat:
N. (Niek) Beeke

c. Penningmeester:

N. (Niek) Beeke
Rotterdamsekaai 65 a
4331 GN Middelburg
tel.: 0118-639040
niekbeek@xs4all.nl

d. Lid:

A.D.C. (Ariane) Lafort-de Lepper
Seispark 10
4334 AZ Middelburg
06-46158482
robriane@hotmail.com

e. Lid:

T. (Ton) Ruigrok
tonruigrok@gmail.com

f. Lid:

A.T.J. (Bert) van der Zwaluw
atjvanderzwaluw@gmail.com
+31643742207

Redactie: Leida Goldschmitz (eindredactie) en Niek Beeke.

Zuidwesterheem is de kwartaaluitgave van de AWN-afd. Zeeland, een blad voor en door leden van de afdeling en andere geïnteresseerden.

De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen. Het bestuur behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen te weigeren of in te korten, dit uiteraard in overleg met de auteur.

